

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz

www.finarbitr.cz

Evidenční číslo:

FA/3952/2014

Registrační číslo (uvádějte
vždy v korespondenci):

48/SU/2013

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 18. 1. 2013 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi o návrhu navrhovatelky ■, nar. dne ■, bytem ■, zastoupené na základě plné moci ze dne 3. 1. 2013 Mgr. Lukášem Nohejlem, advokátem zapsaném v seznamu advokátů ČAK pod ev. č. 9656, se sídlem Římská 104/14, 120 00 Praha 2 (dále jen „Navrhovatelka“), proti společnosti RiPSS Invest s. r. o., IČO 27591131, se sídlem Slezská 1668/56, 120 00 Praha 2 - Vinohrady, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, oddíl C, vložka 117465 (dále jen „Instituce“), vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi s přiměřeným použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti smlouvy o úvěru ze dne 30. 1. 2012 takto:

- I. **Určuje se, že smluvní ujednání čl. IV. odst. 3 a odst. 4, čl. VIII. odst. 1 a čl. IX. smlouvy o úvěru ze dne ■ uzavřené mezi navrhovatelkou, ■, nar. dne ■, bytem ■, a institucí, společností RiPSS Invest s. r. o., IČO 27591131, se sídlem Slezská 1668/56, 120 00 Praha 2 – Vinohrady, jsou neplatná.**
- II. **Návrh se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve zbývajících částech zamítá.**
- III. **Instituce, RiPSS Invest s. r. o., je podle § 17a zákona o finančním arbitrovi povinna zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč (slovy patnáct tisíc korun českých), protože arbitr v nálezě vyhovuje návrhu navrhovatelky, ■. Sankci je instituce povinna uhradit ve lhůtě do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezě na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. ■, var. symbol 482013, konst. symbol 558.**

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatelka se návrhem na zahájení řízení před finančním arbitrem domáhá určení neplatnosti smlouvy o úvěru, kterou uzavřela s Institucí, neboť se domnívá, že tento závazkový vztah nebyl platně sjednán, resp. se domáhá určení neplatnosti konkrétních smluvních ujednání pro jejich rozpor s dobrými mravy.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatelka dne 30. 1. 2012 uzavřela s Institucí smlouvu o úvěru, na základě které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovatelce částku ve výši 790.000,- Kč a Navrhovatelka se zavázala tyto peněžní prostředky vrátit a zaplatit za ně úroky (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Smlouva o úvěru uzavřená mezi Navrhovatelkou a Institucí je smlouvou o spotřebitelském úvěru uzavřenou v režimu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), když není ve smyslu § 2 zákona o spotřebitelském úvěru smluvním vztahem vyloučeným z působnosti tohoto zákona.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatelka v předmětném smluvním vztahu s Institucí jednala v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu povolání. Navrhovatelka je tedy spotřebitelem ve smyslu § 3 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a může tak být navrhovatelem ve smyslu § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Instituce je držitelem živnostenského oprávnění s předmětem podnikání „výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona“, na jehož základě byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna v době uzavření smluvního vztahu poskytovat spotřebitelské úvěry. Instituci jako věřitele ze Smlouvy o úvěru tedy finanční arbitr považuje za instituci ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Instituce v řízení před finančním arbitrem vznesla námitku litispendence spočívající v probíhajícím řízení před rozhodcem. Instituce je toho názoru, že finanční arbitr je příslušný rozhodovat pouze o nároku Navrhovatelky, tak jak byl formulován v návrhu ze dne 18. 1. 2013, evid. č. 415/2013, resp. evid. č. 416/2013, a současně nemůže rozhodovat o nárocích Navrhovatelky, které na výzvu finančního arbitra ze dne 28. 1. 2013, evid. č. 620/2013, doplnila ve svém vyjádření ze dne 13. 2. 2013, evid. č. 1179/2013, neboť toto doplnění návrhu Navrhovatelky přišlo až poté, co bylo ve stejné věci zahájeno dne 7. 2. 2013 rozhodčí řízení.

Finanční arbitr nesdílí názor Instituce, neboť Navrhovatelka svým podáním nerozšířila nárok vznesený před finančním arbitrem, nýbrž pouze upřesnila, čeho se v řízení před finančním arbitrem domáhá a z jakého důvodu. Navrhovatelka již v návrhu ze dne 18. 1. 2013, evid. č. 415/2013, napadá platnost celé Smlouvy o úvěru, resp. jednotlivých ustanovení, která následně v doplnění ze dne 13. 2. 2013, evid. č. 1179/2013, pouze činí součástí petitu, o kterém by měl finanční arbitr rozhodnout.

Řízení o nárocích Navrhovatelky vyplývajících ze Smlouvy o úvěru bylo zahájeno ke dni 18. 1. 2013, a to včetně nároků upřesněných ve vyjádření Navrhovatelky ze dne 13. 2. 2013, evid. č. 1179/2013, a tudíž zahájení rozhodčího řízení ke dni 7. 2. 2013, tj. po zahájení řízení před finančním arbitrem, nepředstavuje překážku probíhajícího řízení, která by znemožňovala rozhodnout o nárocích Navrhovatelky vznesených před finančním arbitrem.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelkou a Institucí je tedy finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle § 1 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. c) a odst. 2 a 3 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českého soudu.

4. Tvrzení Navrhovatelky

Navrhovatelka uvádí, že uzavřela dne 30. 1. 2012 s Institucí Smlouvu o úvěru. Z celkové výše úvěru Instituce předala Navrhovatelce částku 190.000,- Kč v hotovosti a zbývající částkou 600.000,- Kč uhradila dluh Navrhovatelky vůči společnosti ■■■. Pohledávka ze Smlouvy o úvěru byla zajištěna na základě Smlouvy o zřízení zástavního práva na nemovitostech Navrhovatelky uvedené na ■■■ pro katastrální úřad Státnice.

Na základě Smlouvy o úvěru vznikla Navrhovatelce povinnost splatit úvěr Instituci formou pravidelných měsíčních splátek. Navrhovatelka tvrdí, že první splátku za měsíc únor 2012 uhradila řádně a v souladu s podmínkami Smlouvy o úvěru. Druhou splátku za měsíc březen 2012 Navrhovatelka odeslala Instituci bezhotovostním převodem dne 23. března 2012. Skutečnost, že platba druhé splátky byla provedena převodem peněžních prostředků v den její splatnosti, způsobila prodlení s připsáním této splátky na účet Instituce o dobu maximálně 2 – 3 dnů. Instituce na tuto skutečnost nikterak nereagovala, čímž došlo podle tvrzení Navrhovatelky „ke zhojení ztráty výhody splátek z důvodu prodlení se splácením úvěru dle ust. § 565, druhá věta zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů..., neboť Navrhovatelka nadále pokračovala v řádném splácení úvěru až do 23. 11. 2012“.

Dne 17. 9. 2012 Okresní soud pro Prahu – západ vydal usnesení proti Navrhovatelce jako povinné, na základě kterého soud na majetek Navrhovatelky exekuci k uspokojení nesouvisející pohledávky. V reakci na tuto skutečnost Instituce podle ustanovení čl. IV odst. 3 informovala Navrhovatelku o ztrátě výhody splátek. Až k tomuto okamžiku podle tvrzení Navrhovatelky Instituce zjistila, že splátka úvěru za měsíc březen 2012 byla na její účet připsána o několik dní později. Instituce proto Navrhovatelce dne 27. 11. 2012 předala „Oznámení o zesplatnění závazku a uložení smluvních pokut“, ve kterém Instituce konstatovala, že se celý dluh v částce 1.529.455,- Kč stal splatný již ke dni 24. 3. 2012, kdy došlo k prodlení Navrhovatelky se zaplacením splátky. Instituce sdělila Navrhovatelce, že došlo k naplnění obou důvodů pro uplatnění ustanovení čl. IV. odst. 3 a odst. 4 Smlouvy o úvěru o ztrátě výhody splátek a současně vyčíslila smluvní pokutu podle čl. V. Smlouvy o úvěru a smluvní pokutu ve výši 30.000,- Kč podle článku VIII. Smlouvy o zřízení zástavního práva, když souhrnná částka požadovaná Institucí ke dni 26. 11. 2012 činila 2.164.778,- Kč. Podle tvrzení Navrhovatelky není pravdou, že Instituce ke dni 24. 3. 2012 informovala Navrhovatelku o prodlení, a rovněž není pravdou, že předložila Navrhovatelce dodatek ke Smlouvě o úvěru, který by prodlení Navrhovatelky zhojil a zajistil zachování stávajícího splátkového kalendáře.

Další splátky Navrhovatelka nehradila, neboť jí Instituce telefonicky informovala, že jejich úhrada nemá s ohledem na zesplatnění závazku význam, protože je povinna uhradit celý dluh včetně smluvních pokut najednou. Navrhovatelka dodává, že přesto projevila snahu se s Institucí dohodnout na pokračování hrazení úvěru formou splátek a na smírném řešení sporu dopisy ze dne 11. 1. 2013 a 15. 1. 2013, což Instituce odmítla dopisem ze dne 16. 1. 2013.

Navrhovatelka vysvětluje, že podstatou sporu je platnost Smlouvy o úvěru a jejích vybraných ustanovení, na základě kterých Instituce zakládá svůj nárok na zaplacení dlužné částky.

Navrhovatelka dovozuje neplatnost Smlouvy o úvěru a jejích ustanovení čl. IV. odst. 3 o ztrátě výhody splátek pro nezaplacení splátky řádně a včas, ustanovení čl. IV. odst. 4 o ztrátě výhody splátek pro případ zahájení exekučního řízení, ustanovení čl. V. o smluvní pokutě ve výši 0,2 % za každý i započatý den prodlení, ustanovení čl. VIII. o prorogační doložce a ustanovení čl. IX. o rozhodčí doložce, z jejich rozporu s dobrými mravy, konstantní judikaturou Ústavního soudu

a v rozporu s ustanoveními obchodního zákoníku, občanského zákoníku a dalších právních předpisů na ochranu spotřebitele.

K neplatnosti ustanovení čl. IV. odst. 3 Navrhovatelka uvádí, že k zesplatnění celé Smlouvy úvěru ke dni 24. 3. 2012 nedošlo, neboť došlo ke zhojení ztráty výhody splátek ve smyslu § 565 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále v tvrzeních Navrhovatelky a Instituce jen jako „občanský zákoník“), protože Navrhovatelka pokračovala v řádném splácení až do listopadu 2012 a Instituce nevyužila svého práva žádat zaplacení celé pohledávky nejpozději do splatnosti nejbližší příští splátky.

Navrhovatelka k tomuto ustanovení současně dodává, že Smlouvu o úvěru uzavřela jako spotřebitel, a tudíž *„je na místě aplikace ustanovení § 262 odst. 4 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů..., kdy ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhézních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatel“*.

Pokud je tedy Navrhovatelka podle čl. IV. odst. 3 Smlouvy o úvěru povinna uhradit celý dluh naráz, a to včetně úroků z úvěru *pro futuro*, je toto ujednání v rozporu s § 15 zákona o spotřebitelském úvěru ve spojení s § 503 odst. 3 obchodního zákoníku neplatné. Ustanovení je rovněž neplatné pro rozpor s dobrými mravy ve smyslu § 39 občanského zákoníku, neboť podle názoru Navrhovatelky je jediným záměrem a cílem Instituce získat neopodstatněné, nepoctivé obohacení na úkor Navrhovatelky, které téměř dosahuje částky rovnající se jistině úvěru.

Obdobně je ujednání v čl. 4 odst. 3 Smlouvy o úvěru v rozporu s ustanovením § 56 odst. 1 občanského zákoníku, podle kterého nesmějí spotřebitelské smlouvy obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Navrhovatelka současně namítá, že ujednání v čl. IV. odst. 3 je v rozporu s ujednáním v článku XIII. Smlouvy o úvěru, což způsobuje jeho nesrozumitelnost podle § 37 občanského zákoníku a tudíž jeho neplatnost.

K tvrzené neplatnosti ustanovení čl. IV odst. 4 Smlouvy o úvěru, o ztrátě výhody splátek pro případ zahájení insolvenčního, exekučního nebo vykonávacího řízení Navrhovatelka uvádí, že toto ustanovení je neplatné pro rozpor s dobrými mravy ve smyslu § 39 občanského zákoníku, neboť Navrhovatelka *„zcela objektivně nemohla svým chováním ovlivnit naplnění podmínek pro ztrátu výhody splátek dle tohoto ustanovení. To neplatí obzvláště za situace, kdy např. nebyla Navrhovatelce poskytnuta přiměřená lhůta k odstranění následků předvídaných tímto ustanovením“*. Podle Navrhovatelky tak mohlo dojít k situaci, že třetí subjekt podá na Navrhovatelku nedůvodný insolvenční návrh či neoprávněně nařídí exekuci, čímž v rámci předmětného smluvního vztahu dojde k automatické ztrátě výhody splátek, ačkoliv Navrhovatelka svým chováním nezavdá příčinu. V tomto směru není podle Navrhovatelky vyloučeno, že „šikanózní“ návrh by mohla podat sama Instituce. Nemá-li tak Navrhovatelka dostatečný prostor pro odstranění těchto nepříznivých následků, není možné shledat toto smluvní ujednání v souladu s dobrými mravy. Podle Navrhovatelky se rovněž jedná o zakázané nepřiměřené ujednání ve spotřebitelské smlouvě podle § 56 odst. 1 občanského zákoníku.

K neplatnosti ustanovení čl. V. Smlouvy o úvěru o smluvní pokutě ve výši 0,2 % za každý i započatý den prodlení, Navrhovatelka uvádí, že takovéto ustanovení považuje za neplatný právní úkon příčící se dobrým mravům. Smluvní pokuta, která je chápána jako paušalizovaná náhrada škody, již není v takovéto výši přiměřená jednotlivým funkcím, které má plnit, a to jak funkci preventivní, tak ani funkci sankční. Nelze podle Navrhovatelky současně odhlédnout od

skutečnosti, že pohledávka byla zajištěna zástavním právem, stejně jako od skutečnosti, že ve smlouvě jsou sjednány další sankce.

Navrhovatelka k ustanovení o smluvní pokutě závěrem podotýká, že takto sjednaná smluvní pokuta nepochybně sleduje nepoctivý zájem a cíl Instituce získat neopodstatněné obohacení na úkor Navrhovatelky, které za jeden kalendářní rok dosahuje téměř výše jistiny úvěru. Sledování nepoctivého záměru a cíle Instituce současně potvrdila svým chováním, když ve svých vyjádřeních navyšuje celkovou dlužnou částku. Cílem Instituce tak podle Navrhovatelky nebylo poskytnout peněžní prostředky a jako úplatu za půjčení získat úroky, nýbrž na úkor Navrhovatelky získat neopodstatněné, nepoctivé obohacení, které mnohonásobně převyšuje jistinu úvěru. Navrhovatelka tak konstatuje, že ujednání o smluvní pokutě je nepřiměřeným ujednáním ve smyslu § 56 odst. 1 občanského zákoníku, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.

K neplatnosti ustanovení v čl. VIII. Smlouvy o úvěru, o prorogační doložce, Navrhovatelka uvádí, že „[a]čkoliv ustanovení § 89a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů... dává možnost účastníkům se v obchodní věci písemně dohodnout na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně, v rámci předmětného závazkového vztahu však není prorogace možná, a to s ohledem na ust. § 262 odst. 4 Obch.z. Sjednaná prorogační doložka odporuje zákonu a proto je neplatná“. Navrhovatelka shledává ustanovení o prorogační doložce jako nepřiměřené ujednání a jako slabší smluvní straně jí nesmí být za žádných okolností zasahováno do práv zaručených Listinou základních práv a svobod, zejména práva na soudní ochranu garantovaného čl. 36.

K neplatnosti ustanovení čl. IX. Smlouvy o úvěru, o rozhodčí doložce, Navrhovatelka uvádí, že ačkoliv byla Smlouva o úvěru obsahující rozhodčí doložku uzavřena před novelou zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, která stanovila velmi přísná kritéria pro sjednání rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, nelze odhlédnout od konstantní judikatury Ústavního soudu, např. nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10, ze dne 1. 11. 2011. V tomto rozhodnutí soud konstatoval, že na rozhodčí doložky je třeba zejména ve spotřebitelských smlouvách nahlížet přísně a primárně z pohledu práva na ochranu spotřebitele, jehož cílem je ochrana slabší smluvní strany. Navrhovatelka dále odkazuje na právní názor Ústavního soudu, který ve svém rozhodnutí ze dne 10. 1. 2013 sp. zn. IV. ÚS 3779/11, zdůrazňuje důležitost požadavku na konkretizaci a individualizaci výběru rozhodce, neboť rozhodčí řízení představuje jakýsi odklon od klasického soudního řízení, proti jehož výsledku existují pouze velmi omezené možnosti soudního přezkumu.

Z tohoto pohledu je sjednaná rozhodčí doložka ve prospěch ČMRS Consulting, s.r.o., IČO 27775186, se sídlem Stará cesta 676, 755 01 Vsetín (dále jen „ČMRS Consulting, s.r.o.“), podle názoru Navrhovatelky neplatná, neboť jde o nepřijatelné ujednání naplňující znaky nepřiměřených podmínek, jež jsou podle občanského zákoníku v rozhodčích smlouvách zakázány. Podmínky ustavení rozhodce a podmínky rozhodčího řízení musí oběma účastníkům garantovat rovné zacházení, což ve vztahu podnikatel – spotřebitel znamená zvýšenou ochranu slabší strany a dohodnutá procesní pravidla musí garantovat spravedlivé řízení, včetně možnosti přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, jak to umožňuje platný zákon o rozhodčím řízení. Ujednání o rozhodčí doložce v čl. IX. Smlouvy o úvěru, je tak podle Navrhovatelky nepřiměřeným, a tudíž absolutně neplatným ujednáním. Navrhovatelce nezaručuje transparentní a jednoznačná pravidla pro určení osoby rozhodce, resp. nezaručuje dostatečnou konkretizaci a individualizaci výběru rozhodce, když za daných okolností není Navrhovatelce známo, jaké jsou vnitřní poměry společnosti, která rozhodce vybírá ani jaký je její vztah k Instituci. Takto

sjednaná rozhodčí doložka rovněž negarantuje rovné zacházení s účastníky řízení ani spravedlivý proces nebo možnost přezkumu nálezu.

Navrhovatelka v neposlední řadě namítá, že Instituce nesplnila veškeré podmínky stanovené zákonem o spotřebitelském úvěru, a to ve vztahu k informační povinnosti před uzavřením smlouvy, uvedení povinných ustanovení a informací v úvěrové smlouvě, jakož i posouzení úvěruschopnosti Navrhovatelky. Navrhovatelka rovněž nikdy neobdržela formulář pro standardní informace o spotřebitelském úvěru, ani si není vědoma toho, že by tento dokument někdy podepsala.

6. Tvrzení Instituce

K předmětu sporu Instituce uvádí, že dne 30. 1. 2012 s Navrhovatelkou dne uzavřela Smlouva o úvěru, podle jejíhož čl. III. odst. 4 a odst. 5 se Navrhovatelka zavázala uhradit Institutu úrok z úvěru ve výši 15 % p. a. z poskytnutých peněžních prostředků, tj. celkem měla klientka zaplatit Institutu částku 1.529.455,- Kč. Podle čl. IV. odst. 1 a odst. 2. byla Navrhovatelka dále povinna vrátit poskytnuté peněžní prostředky a zaplatit úroky v pravidelných měsíčních splátkách.

Instituce tvrdí, že první splátku Navrhovatelka uhradila řádně a včas, nicméně druhou splátku, která byla splatná 23. 3. 2012, uhradila Navrhovatelka až dne 26. 3. 2012, tedy opožděně. S ohledem na tuto skutečnost se na základě smluvního ujednání čl. IV. odst. 3. Smlouvy o úvěru automaticky k datu 24. 3. 2012 stala splatnou celá částka 1.516.700,- Kč, takže již nemohlo dojít ke zhojení ztráty výhody splátek zaplacením další splátky.

Ke ztrátě výhody splátek podle tohoto ustanovení Instituce současně dodává, že se nejedná o regulaci obsaženou v § 565 občanského zákoníku. Navrhovatelku tak podle názoru Instituce není třeba vyzývat a využívat tzv. zesplatnění pohledávky, protože doba plnění byla smluvními stranami sjednána. Úkon zesplatnění byl v tom případě jenom deklaratorní akt, resp. upozornění na to, že nastala splatnost celé pohledávky. Instituce současně na podporu svých tvrzení odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 1630/2005, ze dne 10. 11. 2009 sp. zn. 21 Cdo 4750/2007, ze dne 19. 2. 2009 sp. zn. 25 Cdo 5331/2007 a rozhodnutí ze dne 23. 3. 2011 sp. zn. 25 Cdo 2658/2008.

Instituce podotýká, že v čl. IV. odst. 4 Smlouvy o úvěru si smluvní strany sjednaly ztrátu výhody splátek pro případ, že by vůči dlužníkovi bylo zahájeno insolvenční, exekuční nebo vykonávací řízení. Exekuční řízení bylo na majetek Navrhovatelky zahájeno dne 17. 9. 2012 pod sp. zn. 206 EXE 7378/2012, a to osobou odlišnou od Instituce, tudíž tato věc nemůže být brána jako šikanózní ze strany Instituce. O existenci exekučního řízení se Instituce dozvěděla z výpisu z katastru nemovitostí dne 21. 10. 2012.

Instituce tvrdí, že po ztrátě výhody splátek ke dni 24. 3. 2012 Navrhovatelku telefonicky kontaktovala, aby další dlužné splátky Navrhovatelka splácela včas a současně dala Navrhovatelce možnost uzavřít s Institutou dodatek ke Smlouvě o úvěru. Navrhovatelka však dodatek neuzavřela a i další splátky hradila po splatnosti. Instituce Navrhovatelce dopisem ze dne 26. 11. 2012 (osobně převzatým Navrhovatelkou dne 27. 11. 2012) oznámila splatnost celé pohledávky ve chvíli, kdy se dozvěděla o nařízení exekuce na majetek Navrhovatelky. Instituce současně navrhla Navrhovatelce dohodu o narovnání na celkovou částku 2.164.778,- Kč s odkladem splatnosti na 6 měsíců.

Telefonickou a emailovou komunikací byla Navrhovatelce nabídnuta dohoda o vzájemném narovnání v částce 1.850.000,- Kč, kterou Navrhovatelka nejdříve přijala, ovšem později pravděpodobně pod tlakem svého právního zástupce odmítla. Instituce posléze učinila další návrh smírného řešení sporu v částce 1.650.000,- Kč, který Navrhovatelka telefonicky přijala, ovšem částku neuhradila.

Instituce konstatuje, že Navrhovatelka celkově zaplatila na pohledávce ze Smlouvy o úvěru 9 splátek ve výši 12.745,- Kč, a to v období od 21. 2. 2012 do 23. 10. 2012, celkem tedy částku 114.705,- Kč. Dále Instituce obdržela od právního zástupce Navrhovatelky částky 762.840,- Kč a 39.441,38 Kč.

K Navrhovatelkou tvrzené neplatnosti ustanovení o rozhodčí doložce Instituce uvádí, že rozhodce jmenovaný z řad advokátů dává naopak největší záruku, že spor bude rozhodován odborně a nestranně. Instituce dodává, že advokáti „jsou osoby práva znalé a v rámci kárné odpovědnosti jsou pod „dohledem“ České advokátní komory při všech svých činnostech, nejenom při vykonávání advokacie. Advokát si tak nemůže jako rozhodce dovolit nerespektovat zákon a rozhodovat tendenčně pro jednu stranu sporu,“

K platnosti, resp. neplatnosti prorogační doložky, Instituce uvádí, že prorogační doložka byla platně sjednána ve Smlouvě o úvěru, kterou Navrhovatelka dobrovolně podepsala, tudíž podle Instituce není důvod, proč by měla být neplatná.

Instituce se závěrem domnívá, že z povahy věci nelze v řízení před finančním arbitrem vznášet požadavky na to, aby finanční arbitr v nálezu ukládal peněžité plnění někomu jinému než Instituci. Pokud Instituce není oprávněna sama v řízení před finančním arbitrem zahajovat řízení o tom, aby Instituci byla uhrazena Navrhovatelkou nějaká finanční částka, pak není možné ani rozhodovat o takovém návrhu Navrhovatelky. Instituce by totiž nebyla oprávněna podat návrh na to, aby jí bylo přiznáno více plnění, než navrhuje Navrhovatelka. Navíc finanční arbitr by nebyl ani oprávněn přiznat vůči klientce plnění, které by bylo nad rámec jejího návrhu, tedy že by byla povinná uhradit více, než sama navrhuje. V takovém případě by tak řízení u finančního arbitra celou věc stejně neřešilo a o případném plnění nad rámec návrhu, který byl podán u finančního arbitra, by musel stejně rozhodovat jiný orgán, tedy soud nebo rozhodce. Podle Instituce je tedy třeba mít uhrazené závazky a pak následně požadovat po Instituci jejich vrácení. Nicméně pokud by se Instituce mylila, navrhuje, aby jí Navrhovatelka uhradila celkovou dlužnou částku ke dni 13. 5. 2013 ve výši 1.771.512,- Kč spolu s náklady řízení a zákonným úrokem z prodlení.

7. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Smírného řešení mezi stranami sporu se nepodařilo dosáhnout, když ani jedna ze stran sporu nebyla ochotna akceptovat návrh smírného řešení druhé strany.

8. Dokazování a hodnocení důkazů

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy; při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné důkazy. Finanční arbitr všechny navržené a jím shromážděné důkazy provedl, když hodnotil každý důkaz jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti, a uvážil o nich takto.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelkou a Institucí je, zda byla Smlouva o úvěru platně sjednána a případně neplatnost konkrétních smluvních ujednání upravujících ztrátu výhody splátek podle čl. IV. odst. 3 a odst. 4 Smlouvy o úvěru, smluvní pokutu podle čl. V. odst. 1 Smlouvy o úvěru, prorogační doložku podle čl. VIII. Smlouvy o úvěru a rozhodčí doložku podle čl. IX. Smlouvy o úvěru.

Z provedeného dokazování má finanční arbitr za prokázané, že Navrhovatelka a Instituce uzavřely dne 30.1.2012 Smlouvu o úvěru, kterou se Instituce zavázala poskytnout Navrhovatelce finanční prostředky ve výši 790.000,- Kč. Navrhovatelka se oproti tomu zavázala poskytnuté finanční prostředky Instituci vrátit a zaplatit za ně úrok 15 % p. a. v celkové výši 739.455,- Kč, to vše ve 120-ti pravidelných měsíčních splátkách ve výši 12.745,- Kč počínaje dnem 23. 2. 2012 a konče 23. 12. 2021. Splatnost poslední splátka ve výši 12.800,- Kč byla sjednána ke dni 23. 1. 2022, přičemž veškeré splátky jsou splatné na účet Instituce č. ■■■ s variabilním symbolem ■■■.

Smlouva o úvěru byla uzavřena před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „nový občanský zákoník“). Podle § 3028 odst. 1 uvedeného zákona se tímto zákonem „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ přičemž podle odstavce 3 se právní poměry, na které se nevztahuje odstavce druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí činnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení současně dodává, že se jedná o ustanovení kogentní povahy přejímající myšlenku § 763 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, které vyjadřuje zásadu, že zákony nepůsobí nazpět, a proto se novým občanským zákoníkem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti. Právní poměry založené obligačními smlouvami se mají podle třetího odstavce spravovat dosavadními právními předpisy až do svého zániku, a to především s ohledem na zásadu právní jistoty smluvních stran, které smlouvu uzavřely za určitých podmínek a v určitém právním prostředí a nemohly předpokládat, že dojde ke změně právní úpravy.

Při posuzování platnosti závazkových vztahů ze Smlouvy o úvěru, jejich ustanovení a práv a povinností z nich plynoucích bude finanční arbitr tedy aplikovat právní úpravu účinnou v době před novým občanským zákoníkem, tedy příslušná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru do dne 31. 12. 2013 (dále jen „občanský zákoník“) a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru do dne 31. 12. 2013 (dále jen „obchodní zákoník“).

Smlouva o úvěru je podle ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku absolutním obchodním závazkovým vztahem, a tedy relevantním právním předpisem upravujícím vztahy účastníků řízení je obchodní zákoník, konkrétně jeho část třetí, zejména pak ustanovení § 497 až § 507. Tím není dotčena subsidiární aplikace občanského zákoníku, v otázkách, které obchodní zákoník neupravuje, na základě výslovného zmocnění obsaženého v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku „[p]rávní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského“.

Uvedené se bude ve vztahu k předmětu sporu dotýkat, jak bude rozvedeno dále v textu, zejména obecných náležitostí právních úkonů, jelikož obchodní zákoník v tomto ohledu upravuje pouze některé aspekty právních úkonů (srov. § 266 a n. obchodního zákoníku).

Protože Navrhovatel jednal v pozici spotřebitele, je na místě aplikovat ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku, které v části věty za středníkem stanoví, že „ustanovení občanského

zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku“.

S ohledem na zmíněné ustanovení obchodního zákoníku je pak v tomto případě nutno na Smlouvu o úvěru nahlížet jako na smlouvu spotřebitelskou podle hlavy páté občanského zákoníku, jelikož naplňuje znaky spotřebitelské smlouvy uvedené v ustanovení § 52 občanského zákoníku stejně tak jako na smlouvu o spotřebitelském úvěru, uzavřenou v režimu zvláštní právní úpravy resp. zákona o spotřebitelském úvěru.

Finanční arbitr má za prokázané, že Navrhovatelka uhradila v období od února do října roku 2012 celkem 9 splátek ve výši 12.745,- Kč. Dne 28. 2. 2013 pak Navrhovatelka na svůj závazek ze Smlouvy o úvěru Instituci uhradila částky 39.441,38 Kč a 762.840,- Kč.

Finanční arbitr dále zjistil, že Navrhovatelka uzavřela dne 30. 1. 2012 s Institucí smlouvu o zřízení zástavního práva za účelem zajištění pohledávky ze Smlouvy o úvěru v celkové výši 1.529.455,- Kč. Zástavou z této smlouvy byly nemovitosti ve vlastnictví Navrhovatelky: rodinný dům č. p. ■ v obci ■, na pozemku parc. č. st. ■ a dále pozemky parc. č. st. ■ – zastavěná plocha a nádvoří o výměře 116 m², pozemek parc. č. ■ – trvalý travnatý porost o výměře 140 m², pozemek parc. č. ■ – zahrada o výměře 328 m², pozemek parc. č. ■ ostatní plocha o výměře 70 m², to vše zapsané na listu vlastnictví č. ■ pro obec ■ v katastrálním území ■ u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště Praha-západ.

8.1. Obsah Smlouvy o úvěru

V záhlaví Smlouvy o úvěru je uvedeno, že se tato smlouva řídí ustanovením § 497 a násl. obchodního zákoníku. Článek I. obsahuje informace o Instituci jednající prostřednictvím svého jednatele ■ a dále informace o Navrhovatelce.

Článek II. Smlouvy o úvěru upravuje předmět smlouvy, resp. závazek Instituce poskytnout Navrhovatelce na požádání plnění v rozsahu a za podmínek uvedených v čl. III odst. 1 této smlouvy a současně závazek Navrhovatelky vrátit poskytnuté peněžní prostředky a zaplatit úroky. Dále je v tomto ustanovení uvedeno, že „*dlužník (rozuměj Navrhovatelka) o poskytnutí peněžních prostředků požádal zároveň s uzavřením smlouvy, proto mu věřitel (rozuměj Instituce) peněžní prostředky v požadované výši poskytuje*“.

Článek III. Smlouvy o úvěru v odstavci 4. obsahuje ujednání o úroku z úvěru „*ve výši 15 % p. a. z poskytnutých peněžních prostředků za každý rok poskytnutí úvěru. To znamená, že dlužník kromě poskytnutých peněžních prostředků zaplatí věřiteli navíc částku 739.455,- Kč*“. Podle odstavce 5. pak Navrhovatelka zaplatí Instituci celkově částku 1.529.455,- Kč.

Článek IV. Smlouvy o úvěru upravuje dobu a splatnost úvěru, když v odstavci 1. je uvedeno, že dlužník je povinen vrátit poskytnuté peněžní prostředky do 23. 1. 2022, a to v měsíčních splátkách. Odstavec 2. současně uvádí, že všechny splátky jsou splatné k 23. dni v měsíci a první splátka je splatná nejpozději dne 23. 2. 2012.

Odstavec 3. téhož článku pak uvádí, že si „*[s]mluvní strany mezi sebou sjednaly ztrátu výhody splátek. To znamená, že pokud dlužník nezaplatí kteroukoli ze splátek řádně nebo včas, stávají se splatné všechny ostatní, doposud nesplacené splátky, a to až do výše částky uvedené v čl. III*

odst. 5 této smlouvy. Všechny ostatní, doposud nesplacené splátky jsou splatné první den prodlení dlužníka s úhradou kterékoli splátky. Za zaplacení splátky se považuje připsání peněžních prostředků na účet věřitele“.

V odstavci 4. téhož článku si smluvní strany sjednaly ztrátu výhody splátek „*pro případ, že by vůči dlužníkovi bylo zahájeno insolvenční, exekuční nebo vykonávací řízení. To znamená, že pokud bude vůči dlužníkovi zahájeno insolvenční, exekuční nebo vykonávací řízení, stávají se splatné všechny ostatní, doposud nesplacené splátky, a to až do výše poskytnutého úvěru a úroku z úvěru za dobu poskytnutí úvěru. Všechny ostatní, doposud nesplacené splátky jsou splatné poslední den v měsíci, ve kterém nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka (v případě insolvenčního řízení), ve kterém nabylo právní moci rozhodnutí o nařízení exekuce (v případě exekučního řízení)...*“.

Článek V. Smlouvy o úvěru upravuje zajištění pohledávek ze Smlouvy o úvěru, když v odstavci 1. je uvedeno, že pokud dlužník „*nesplní svojí povinnost hradit jednotlivé splátky dlužné částky, případně celou dlužnou částku řádně a včas, je povinen zaplatit věřiteli smluvní pokutu ve výši 0,2 % z dlužné částky za každý, i započatý den prodlení s plněním této povinnosti*“.

Podle odstavce 2. téhož článku je pak výše smluvní pokuty omezena maximálně na dvojnásobek částky uvedené v čl. III odst. 5 této smlouvy. Odstavec 3. současně doplňuje, že „*[z]aplacením smluvní pokuty není omezena výše nároku na náhradu škody*“.

Článek VI. Smlouvy o úvěru vymezuje náklady spojené s vymáháním nesplacených částek. Podle odstavce 1. tohoto článku pokud bude „*dlužník v prodlení s úhradou jednotlivé splátky dlužné částky, případně celé dlužné částky delším jak 7 dní, je věřitel oprávněn vyzvat dlužníka k plnění doporučeným dopisem. Paušální náklady na vypracování a zaslání dopisu ve výši 500,- Kč + DPH je povinen dlužník věřiteli uhradit*“.

V odstavci druhém je současně upraveno právo Instituce v případě, že bude dlužník v prodlení s úhradou jednotlivé splátky nebo celé dlužné částky po dobu delší než 14 dní, zmocnit k vymáhání dlužné částky advokátní kancelář.

V odstavci 3. téhož článku je upraveno, že „*[v]ěřitel je oprávněn domáhat se svých práv u příslušného orgánu (soudu, finančního arbitra, případně rozhodce) přímo, aniž by byl povinen před podáním žaloby zasílat dlužníkovi upomínky dle čl. VI odst. 1 a 2 této smlouvy*“.

Článek VIII. Smlouvy o úvěru upravuje prorogační doložku, když stanoví, že „*[p]okud bude spor z této smlouvy rozhodovat soud, smluvní strany se dle § 89a občanského soudního řádu dohodly na místní příslušnosti soudu takto. Místně příslušným k rozhodnutí sporu z této smlouvy je Okresní soud v Třebíči, eventuálně Krajský soud v Brně, pokud by byla dána věcná příslušnost krajského soudu*“.

Článek IX. obsahuje rozhodčí doložku. Podle odstavce 1. tohoto článku se smluvní strany dohodly, že „*všechny majetkové spory vzniklé z této smlouvy nebo v souvislosti s ní, budou rozhodovány s konečnou platností v rozhodčím řízení jedním rozhodcem, jmenovaným statutárním orgánem ČMRS Consulting s. r. o., IČ: 27775186, se sídlem Vsetín, Stará cesta 676, PSČ: 755 01 (dále jen „servisní společnost“), vybraným ze seznamu advokátů nebo advokátních koncipientů zapsaných v seznamech vedených Českou advokátní komorou (dále jen „rozhodce“)*“.

V odstavci 2. tohoto článku se smluvní strany dohodly ve smyslu § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“) že „*postup, kterým má být řízení před rozhodcem vedeno, se bude řídit níže uvedenými pravidly*“.

Odstavec 3. pak k řízení před rozhodcem doplňuje

zejména, že „[m]ístem rozhodčího řízení je sídlo servisní společnosti“, dále, že „rozhodčí řízení se bude konat jen na základě písemných podkladů bez ústního jednání“, že „[ř]ízení je zahájeno dnem, kdy do sídla servisní společnosti byla doručena žaloba“, že „[p]oplatek za rozhodčí řízení je splatný k rukám servisní společnosti a činí 3,5 % z hodnoty předmětu sporu, nejméně však 2.000,- Kč“, a dále, že „[r]ozhodce prostřednictvím servisní společnosti vyrozumí o podané žalobě žalovaného (rozuměj Navrhovatelku), kterému zašle žalobu a kopie listinných důkazů předkládaných žalobcem“, přičemž rozhodce současně vyzve Navrhovatelku, aby „se do 10 dnů od doručení žaloby k žalobě písemně vyjádřil[a] a dále přiložil[a] zejména listinné důkazy, jichž se dovolává“. Tento odstavec stanoví pro případ, že „se žalovaný ve lhůtě výše uvedené k výzvě rozhodce nevyjádřil či nepředložil důkazy k prokázání svých tvrzení, a ani ve stanovené lhůtě nesdělí a nedoloží, jaký vážný důvod mu v tom brání, může rozhodce považovat skutečnosti uvedené v žalobě za nesporné“. Při rozhodování o nákladech řízení „vychází rozhodce z příslušných ustanovení občanského soudního řádu“. Odstavec 4. současně doplňuje, že „[o]tázky rozhodčího řízení výše nevyčíslené se řídí zákonem č. 216/1994, o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a přiměřeně též ustanovením zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů“.

Odstavec 3. článku XII. závěrem uvádí, že „[p]okud dlužník nesplní povinnost uhradit jistinu a úrok dle čl. XII odst. 2, je povinen zaplatit věřiteli smluvní pokutu ve výši 0,2 % z dlužné částky za každý, i započatý den prodlení s plněním této povinnosti. Za zaplacení jistiny a úroku se považuje připsání peněžních prostředků na účet věřitele“.

8.2. Platnost Smlouvy o úvěru

S ohledem na nárok, jehož se Navrhovatelka v řízení před finančním arbitrem domáhá, se musel finanční arbitr nejprve zabývat otázkou, zda byla Smlouva o úvěru sjednána v souladu se zákonem a dobrými mravy, tedy zda se nejedná o neplatný právní úkon ve smyslu § 39 občanského zákoníku.

Neplatný je podle § 39 občanského zákoníku právní úkon, „který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům“.

Vztahuje-li se podle § 41 občanského zákoníku důvod neplatnosti „jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu“.

Finanční arbitr se ztotožňuje s názorem odborné veřejnosti (viz Švestka in Občanský zákoník I. - II., § 1 až § 880., komentář 2. vydání., autorů Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Praha: C. H. Beck, 2009, 354 s), podle kterého se právní úkon přiči dobrým mravům, jestliže se jeho obsah „ocitně v rozporu s dobrými mravy, tj. s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah právního úkonu, aby byl v souladu se základními respektovanými zásadami mravního řádu demokratické společnosti“.

Jak již bylo uvedeno výše, Smlouva o úvěru uzavřená mezi Navrhovatelkou a Institucí, je svou povahou smlouvou o úvěru ve smyslu § 497 a násl. obchodního zákoníku, když se podle § 497 jedná o smlouvu, ve které „se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky“.

Hlavním závazkovým vztahem tvořícím Smlouvu o úvěru je závazek Instituce poskytnout Navrhovatelce finanční prostředky ve výši 790.000,- Kč a současně závazek Navrhovatelky vrátit Instituci tyto peněžní prostředky spolu s úrokem.

Zákon výši úroků z úvěru nijak neomezuje, proto pro posouzení, zda je úrok z úvěru sjednaný ve Smlouvě o úvěru v rozporu s dobrými mravy, finanční arbitr zkoumal judikaturu obecných soudů.

Shodně jako Nejvyšší soud České republiky, pak finanční arbitr dospěl k závěru, že v rozporu s dobrými mravy je taková výše úroku, která významně, několikanásobně, s přihlédnutím k okolnostem uzavření smlouvy o úvěru překračuje výši úroků z úvěrů obvyklou v daném místě a čase (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004, ve kterém soud judikoval, že „[n]emohou být žádné pochybnosti o tom, že nepřiměřeně vysoké úroky sjednané při peněžité půjčce jsou obecně považovány za odporující obecně uznávaným pravidlům chování a vzájemným vztahům mezi lidmi a mravním principům společenského řádu a že tedy jsou v rozporu s dobrými mravy. Požadavek na nepřiměřené smluvní úroky současně naplňuje skutkovou podstatu trestného činu lichvy, a to za předpokladu, že jde (má jít) o plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, a že věřitel přitom zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti nebo rozrušení dlužníka (srov. § 253 trestního zákona). Dohoda, kterou byly při peněžité půjčce sjednány nepřiměřeně vysoké úroky, je neplatná (§ 39 obč. zák.), a to buď pro rozpor se zákonem (představuje-li naplnění skutkové podstaty trestného činu lichvy podle ustanovení § 253 trestního zákona, popřípadě jiného trestného činu) nebo pro rozpor s dobrými mravy (v ostatních případech)“. Nejvyšší soud současně došel k závěru, že „nepřiměřenou a tedy odporující dobrým mravům je zpravidla taková výše úroků sjednaná ve smyslu ustanovení § 658 odst.1 obč. zák., která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jejich sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček“. Finanční arbitr je toho názoru, že právní závěry Nejvyššího soudu lze přiměřeně aplikovat i na výši úroků ze Smlouvy o úvěru podle § 497 obchodního zákoníku.)

Úrok ze Smlouvy o úvěru vymezený v čl. III odst. 4 odpovídá výši 15 % ročně, přičemž obvyklá výše úrokových sazeb u nebankovních poskytovatelů úvěru se v době uzavření Smlouvy o úvěru pohybovala v rozmezí 15 % – 20 % ročně. Úrokovou sazbu ve výši 15 % ročně proto podle názoru finančního arbitra nelze brát vzhledem k době a okolnostem uzavření Smlouvy o úvěru za nepřiměřenou, tak aby zkoumané smluvní ujednání bylo v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 39 občanského zákoníku.

Smluvní strany uzavřely s odkazem na § 497 obchodního zákoníku Smlouvu o úvěru, jako pojmenovaný smluvní typ. Základní práva a povinnosti smluvních stran jsou proto v tomto případě vymezeny kogentním ustanovením zákona pro tento smluvní typ. Finanční arbitr konstatuje, že mezi smluvními stranami byl sjednán v souladu se zákonem, jak závazek věřitele, tak závazek dlužníka, včetně úhrady úroků z úvěru ve výši souladné se zákonem, resp. neodporující dobrým mravům. Smlouva o úvěru, resp. hlavní závazkový vztah ze Smlouvy o úvěru tedy není v rozporu se zákonem.

Finanční arbitr v souvislosti s výše uvedeným ve smyslu § 41 občanského zákoníku doplňuje, že případná platnost či neplatnost (např. z důvodu rozporu s dobrými mravy) jednotlivých smluvních ujednání, které lze obsahově oddělit od dalších ustanovení, nemůže mít vliv na platnost Smlouvy o úvěru a jejího hlavního závazkového vztahu.

8.3. Ztráta výhody splátek podle čl. IV odst. 3 Smlouvy o úvěru

Smluvní strany si v ustanovení čl. IV odst. 3 sjednaly ztrátu výhody splátek, pokud dlužník nezaplatí kteroukoli ze splátek řádně nebo včas. Následkem této skutečnosti se pak stávají splatné všechny ostatní, doposud nesplacené (budoucí) splátky, a to až do výše 1.529.455,- Kč, přičemž všechny doposud nesplacené splátky jsou splatné první den prodlení dlužníka s úhradou kterékoli splátky.

Jde-li podle § 565 občanského zákoníku „o plnění ve splátkách, může věřitel žádat o zaplacení celé pohledávky, jen bylo-li to dohodnuto nebo v rozhodnutí určeno. Toto právo však může věřitel použít nejpozději do splatnosti nejbližší splátky“.

Finanční arbitr je toho názoru, že smluvní ujednání, ve kterém se smluvní strany dohodly na ztrátě výhody splátek pro případ nezaplacení jedné ze splátek, je třeba odlišovat od ujednání o ztrátě výhody splátek ve smyslu § 565 občanského zákoníku (ke stejnému názoru dospěl i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 1630/2005, nebo rozhodnutí ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 5331/2007 když v posledně zmíněném rozhodnutí uvedl, že „[b]ylo-li však ve smlouvě obsahující ujednání o plnění ve splátkách dohodnuto, že nezaplacením jedné ze splátek nastává splatnost celého zůstatku dluhu, nejedná se o dohodu o ztrátě výhody splátek podle § 565 obč. zák.“.)

Finanční arbitr proto konstatuje, že smluvní ujednání v čl. IV odst. 3. Smlouvy o úvěru není ujednáním ve smyslu § 565 občanského zákoníku, a proto nelze uvažovat o následcích předpokládaných v poslední větě § 565 občanského zákoníku v podobě zhojení ztráty výhody splátek.

Jak již bylo uvedeno výše, Smlouva o úvěru je smlouvou o spotřebitelském úvěru, na kterou se ve smyslu § 262 odst. 4 použijí ustanovení o spotřebitelských smlouvách upravených v hlavě páté, resp. v ustanoveních § 51a a násl. občanského zákoníku.

Podle § 55 odst. 1 občanského zákoníku „smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení“. Toto ustanovení zakládá jednostrannou kogentnost právního řádu ve spotřebitelských smlouvách, tj. zákaz odchýlit se i od dispozitivních norem v neprospěch spotřebitele (srovnání viz Hulmák in Švestka, Spáčil, Škárková, Hulmák a kol., Občanský zákoník I komentář 2., vydalo nakl. C. H. Beck v roce 2009, str. 529-531).

V souladu s § 55 odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s § 262 odst. 4 obchodního zákoníku se tedy smluvní ujednání Smlouvy o úvěru nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele.

Ustanovení § 502 odst. 1 obchodního zákoníku stanoví, že „[o]d doby poskytnutí peněžních prostředků je dlužník povinen platit z nich úroky ve sjednané výši, ...“. Ustanovení § 503 odst. 1 současně, byť v souvislosti s předčasným splacením úvěru, dodává, že „[z]ávazek platit úroky je splatný spolu se závazkem vrátit použité peněžní prostředky“.

Finanční arbitr je ve světle výše zmíněných ustanovení toho názoru, že věřitel má nárok na úroky z úvěru z aktuální výše dlužné částky poskytnuté věřitelem, a to pouze za dobu, po kterou má dlužník u sebe poskytnuté peněžní prostředky na základě platně uzavřeného a existujícího závazkového vztahu (shodně viz Plíva in Štenglová, Plíva, Tomsa a kolektiv, Obchodní zákoník komentář 13. vydání 2010, vydalo nakl. C. H. Beck v roce 2010, str. 1155 – 1156, který k ustanovení § 502 odst. 1 uvádí, že „v tomto ustanovení je upraveno, od kdy je dlužník povinen

platit úrok z úvěru, chybí však výslovné ustanovení, které by určovalo, do kdy tato povinnost dlužníka trvá. Není pochyb o tom, že tato doba může být dojednána ve smlouvě o úvěru. Jestliže smlouva takové ujednání nemá, je možné uvažovat o dvou variantách. Podle první je závazek platit úrok z úvěru časově omezen na dobu od poskytnutí peněžních prostředků do uplynutí lhůty pro jejich vrácení. Podle druhé pak rozhoduje doba skutečného vrácení, ať už k němu dojde předčasně nebo opožděně. Považujeme za správnou variantu druhou. Úrok z úvěru je vlastně cena (úplata) za užívání poskytnutých peněžních prostředků, a proto má dlužník zásadně platit tento úrok za skutečnou dobu užívání, tj. do doby skutečného vrácení úvěru věřiteli. Uvedené však neplatí, jestliže si strany smlouvy o úvěru dohodly něco jiného. Vzhledem k dispozitivní povaze úpravy smlouvy o úvěru není vyloučeno, aby doba, po kterou je dlužník povinen platit úrok, byla upravena dohodou stran odchylně od uvedeného výkladu“).

Finanční arbitr proto zkoumal, zda ustanovení v čl. IV odst. 3 Smlouvy o úvěru se neodchýlilo od zákona v neprospěch spotřebitele, když jako dispozitivní úpravu pro jeho srovnání je třeba především zkoumat právní úpravu obsaženou v ustanovení § 506 obchodního zákoníku, a to ve světle ustanovení § 502 odst. 1 téhož zákona.

Je-li podle § 506 obchodního zákoníku „dlužník v prodlení s vrácením více než dvou splátek nebo jedné splátky po dobu delší než tři měsíce, je věřitel oprávněn od smlouvy odstoupit a požadovat, aby dlužník vrátil dlužnou částku s úroky. Odstoupení věřitele od smlouvy nemá vliv na zajištění závazku z této smlouvy“.

Výkladem vzájemných práv a povinností vyplývajících z výše uvedeného ustanovení tak lze konstatovat, že věřitel má právo, nikoliv povinnost od smlouvy odstoupit v případě prodlení s plněním dlužníka. Odstoupení věřitele je v tomto smyslu vázáno na aktivní činnost věřitele, který musí učinit prokazatelný úkon vůči dlužníkovi. Na druhou stranu toto ustanovení dává současně možnost dlužníkovi zhojit své prodlení s plněním, resp. vyloučit vznik práva věřitele od smlouvy odstoupit, a to tím, že mu dává přiměřenou lhůtu pro dodatečné splnění jeho povinností.

Obsahem smluvního ujednání v čl. IV odst. 3. je vznik právní skutečnosti, která nastává následující den po splatnosti jakékoli splátky ze Smlouvy o úvěru, za předpokladu, že by Navrhovatelka nesplnila svou povinnost uhradit jakoukoli splátku řádně a včas, a jejím výsledkem by byla předčasná splatnost všech následujících splátek souhrnně obsahujících nesplacenou část jistiny úvěru do celkové výše 790.000,- Kč a úroky z úvěru i *pro futuro* v celkové ve výši 739.455,- Kč.

Navrhovatelce podle tohoto ustanovení není dán jakýkoli čas zhojit své prodlení s plněním, byť jen minimální a Instituce současně není povinna učinit jakýkoli úkon, kterým by projevila svou vůli od Smlouvy o úvěru odstoupit, resp. v tomto případě žádat okamžitou úhradu všech peněžitých závazků Navrhovatelky, nebo úkon, kterým by svou vůli dala Navrhovatelce na vědomí.

Podle názoru finančního arbitra je na místě analogicky aplikovat při právním posouzení tohoto smluvního ujednání právě § 506 obchodního zákoníku, a proto konstatuje, že Instituce se takto formulovaným smluvním ujednáním Smlouvy o úvěru, která má povahu formulářové smlouvy, nepřipustným způsobem odchýlila od zákona v neprospěch spotřebitele ve smyslu § 55 odst. 1 občanského zákoníku, a tudíž je ustanovení v čl. IV. odst. 3 absolutně neplatné ve smyslu § 39 občanského zákoníku, neboť je v rozporu se zákonem.

K argumentaci Instituce rozhodnutími Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 1630/2005, rozhodnutí ze dne 23. 3. 2011 25 Cdo 2658/2008 nebo rozhodnutí ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 5331/2007, jež mají dokládat oprávněnost a povahu tohoto ustanovení, finanční arbitr uvádí, že se v těchto případech jednalo vždy o závazkové vztahy, na základě kterých se jedna strana zavázala poskytnout určité zboží nebo službu a druhá strana za toto zboží nebo službu zavázala poskytnout odpovídající plnění, přičemž věřitel umožnil dlužníkovi plnění poskytnout ve splátkách, tedy o jiný než finančním arbitrem v tomto případě zkoumaný závazkový vztah. Finanční arbitr je proto toho názoru, že na posouzení platnosti ustanovení v čl. IV odst. 3 Smlouvy o úvěru nelze výše uvedená rozhodnutí ani analogicky vztáhnout.

Finanční arbitr tedy uzavírá, že nedošlo k zesplatnění závazku Navrhovatelky ze Smlouvy o úvěru, resp. ke ztrátě výhody splátek ke dni 24. 3. 2012.

8.4. Ztráta výhody splátek podle čl. IV. odst. 4 Smlouvy o úvěru

Smluvní strany si v ustanovení čl. IV. odst. 4 sjednaly ztrátu výhody splátek, pokud by vůči dlužníkovi bylo zahájeno insolvenční, exekuční nebo vykonávací řízení. Pokud by bylo některé z těchto řízení vůči dlužníkovi zahájeno, stávají se stejně jako v předcházejícím případě splatné všechny ostatní, doposud nesplacené splátky, a to až do výše poskytnutého úvěru a veškerých úroků z úvěru (tj. celkem 1.529.455,- Kč) se splatností poslední den v měsíci, ve kterém nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka v případě insolvenčního řízení, nebo ve kterém nabylo právní moci rozhodnutí o nařízení exekuce v případě exekučního řízení, nebo ve kterém nabylo právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí v případě vykonávacího řízení.

Finanční arbitr s ohledem na § 56 občanského zákoníku v případě tohoto ustanovení zkoumal, zda se nejedná o ujednání, které v rozporu s požadavkem dobré víry, znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Povinnost přezkumu je o to významnější, neboť Smlouva o úvěru je svou povahou formulářovou smlouvu, jejíž obsah mohla Navrhovatelka jen minimálně ovlivnit.

Ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku uvádí, že spotřebitelské smlouvy „*nesmějí obsahovat ujednání, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran*“, přičemž podle § 55 odst. 2 téhož zákona „*[u]jednání ve spotřebitelských smlouvách podle § 56 jsou neplatná*“.

Značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele je třeba, i ve světle demonstrativního výčtu nepřijatelných smluvních ujednání v § 56 odst. 3 občanského zákoníku, podle názoru finančního arbitra vnímat tak, že spotřebitel nemá právo, resp. je mu uložena povinnost, která není věřitelem, resp. dodavatelem, kompenzována (ať už odpovídajícím protiplněním nebo jinou srovnatelnou povinností věřitele), takže v důsledku tohoto smluvního ujednání se spotřebitel jako slabší smluvní strana ocitá v značně zhoršeném, nerovnovážném, postavení.

Jak již bylo uvedeno výše, finanční arbitr je toho názoru, že věřitel má ve smyslu § 502 odst. 1 a § 503 odst. 1 nárok na úroky z úvěru po dobu, po kterou má dlužník poskytnuté peněžní prostředky u sebe.

Vzhledem k tomu, že zkoumané ustanovení přiznává Instituci nárok na úroky z úvěru i *pro futuro* v celkové výši 739.455,- Kč, tj. za celých deset let, a to bez ohledu na skutečnost, kdy dojde ke vzniku okolností předpokládaných ve zkoumaném ustanovení, je finanční arbitr toho

názoru, že takto formulované ujednání způsobuje v rozporu s požadavkem dobré víry značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k tíži Navrhovatelky jako spotřebitele, neboť jí ukládá povinnost uhradit plnění v podobě veškerý úroků z úvěru bez ohledu na dobu, po kterou je skutečně měla k dispozici, resp. jí ukládá povinnost hradit Instituci plnění za dobu po kterou však Instituce Navrhovatelce disponici s jistinou úvěru již neumožnila.

S ohledem na výše uvedené finanční arbitr konstatuje, že ustanovení v čl. IV odst. 4 je absolutně neplatné podle § 55 odst. 2 občanského zákoníku, neboť se jedná ve smyslu § 56 odst. 1 o ujednání, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.

Finančnímu arbitrovi opět nezbyvá než uzavřít, že ke ztrátě výhody splátek nedošlo ani dnem vydání usnesení o nařízení exekuce pod sp. zn. 206 EXE 7378/2012-18 ze dne 17. 9. 2012, v níž byla Navrhovatelka uznána povinnou.

8.5. Předčasné splacení

Podle § 15 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru je spotřebitel „oprávněn spotřebitelský úvěr zcela nebo z části splatit kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru“.

Pro případ peněžitého plnění v obchodně závazkových vztazích z § 330 odst. 2 obchodního zákoníku současně vyplývá, že „[p]ři plnění peněžitého závazku se započte placení nejprve na úroky a potom na jistinu, neurčí-li dlužník jinak“.

Vzhledem k tomu, že v průběhu trvání závazkového vztahu ze Smlouvy o úvěru nedošlo ke ztrátě výhody splátek, smluvní vztah nadále trval tak, jak bylo stranami sjednáno, resp. Navrhovatelka byla povinna hradit pravidelné splátky je sjednané výši.

Navrhovatelka v průběhu trvání závazkového vztahu poskytla na úhradu svých závazků ze Smlouvy o úvěru devět řádných splátek ve výši 12.745,- Kč, tj. celkem 114.705,- Kč. Z této částky uhradila Navrhovatelka celkem 27.160,- Kč na jistinu úvěru a částku 87.545,- Kč na úroku z úvěru. Finanční arbitr tedy shrnuje, že ke dni 23. 10. 2012 činila výše nesplacené jistiny částku 762.840,- Kč.

Navrhovatelka dále na úvěr ze Smlouvy o úvěru uhradila ke dni 28. 2. 2013 částku 762.840,- Kč a částku 39.441,38 Kč. Z výpisu z účtu č. ■■■ předloženého Navrhovatelkou vyplývá, že u odchozí platby ze dne 27. 2. 2013 v částce 762.840,- Kč je jako popis transakce uvedeno „JISTINA ÚVĚRU“ a u druhé odchozí platby z téhož dne v částce 39.441,38 Kč je jako popis transakce uvedeno „smluvní úroky 27/2 2013“. Vůle Navrhovatelky započíst tyto částky uvedeným způsobem pak současně vyplývá z předložené emailové komunikace ze dne 26. 2. 2013.

Z uvedeného podle názoru finančního arbitra vyplývá, že Navrhovatelka projevila (emailovou zprávou ze dne 26. 2. 2013) vůli svůj závazek ze Smlouvy o úvěru předčasně splatit a současně dne 28. 2. 2013 poukázala na účet Instituce finanční prostředky. Navrhovatelka tedy dne 28. 2. 2013 uhradila celou výši dlužné jistiny.

Provedeným výpočtem finanční arbitr zjistil, že výše úroků z úvěru z nesplacené výše jistiny ve výši 762.840,- Kč za období od poslední uhrazení splátky, tj. od 24. 10. 2012 do dne uhrazení nesplacené jistiny ke dni 28. 2. 2013, činí 39.440,60 Kč. Navrhovatelka tedy uhradila platbou ze

dne 27. 2. 2013 o 78 haléřů českých více, čímž vzniklo Instituci bezdůvodné obohacení, které je ve smyslu § 451 odst. 1 občanského zákoníku povinna Navrhovatelce vydat.

8.6. Smluvní pokuta podle čl. V. odst. 1 Smlouvy o úvěru

Smluvní strany si v čl. V. odst. 1 sjednaly smluvní pokutu ve výši 0,2 % z dlužné částky za každý i započatý den prodlení s plněním povinnosti hradit jednotlivé splátky dlužné částky, případně celou dlužnou částku řádně a včas.

Obecná právní úprava smluvní pokuty je obsažena v § 544 a § 545 občanského zákoníku, když vzhledem k povaze Smlouvy o úvěru se na smluvní pokutu vztahují zvláštní ustanovení o smluvní pokutě uvedená v § 300 až § 302 obchodního zákoníku.

Podle § 544 odst. 1 občanského zákoníku „[s]jednají-li si smluvní strany pro případ porušení smluvní povinnosti smluvní pokutu, je účastník, který tuto povinnost poruší, zavázán pokutu zaplatit, i když oprávněnému účastníku porušením povinnosti nevznikne škoda“. Odstavec 2. pak říká, že „[s]mluvní pokutu lze sjednat jen písemně a v ujednání musí být určena výše smluvní pokuty nebo stanoven způsob jejího určení“.

Ustanovení § 301 obchodního zákoníku pak uvádí, že „[n]epřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, a to do výše škody vzniklé do doby soudního rozhodnutí porušením smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta“.

Při posuzování přiměřenosti výše smluvní pokuty vycházel finanční arbitr z jejího účelu, kterým je paušalizované zahrnutí všech škod, které mohla Instituce při uzavření Smlouvy o úvěru v případě porušení určité povinnosti rozumně očekávat. Souhrnná výše očekávané škody by se pak neměla výrazně lišit od výše smluvní pokuty. Podrobit ustanovení o smluvní pokutě testu přiměřenosti je o to nutnější, neboť, jak již finanční arbitr uvedl, Navrhovatelka jako spotřebitel je oproti Instituci v postavení slabší smluvní strany, která má jen minimální možnost ovlivnit obsah formulářově uzavírané smlouvy.

Ke stejnému názoru dochází Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 96/2001, ve kterém Nejvyšší soud sumarizoval dosavadní vývoj pohledu na přiměřenost výše smluvní pokuty, a uvedl, že „[p]ři zkoumání platnosti ujednání o smluvní pokutě z hlediska dobrých mravů je nutno uvážit funkce smluvní pokuty (funkce preventivní, uhrazovací a sankční). V souvislosti s výší smluvní pokuty je třeba, aby pokuta zahrnovala všechny škody, které lze rozumně v daném konkrétním vztahu s porušením určité povinnosti očekávat, musí mít dostatečnou, nikoliv však přemrštěnou pobídkovou výši. Smluvní pokuta, jejíž výše výrazně převyšuje výši skutečné vzniklé škody, je nepřiměřená a pro rozpor s dobrými mravy neplatná. Při posouzení přiměřenosti sjednané výše smluvní pokuty je třeba přihlédnout k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval. V úvahu je třeba rovněž vzít výši úroků z prodlení, které též představují sankci za porušení povinnosti, i výši zajištěné částky, z níž lze také usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty s ohledem na vzájemný poměr původní a sankční povinnosti“.

Podpůrnými kritérii pro posouzení přiměřenosti je pak funkce preventivní a funkce sankční, přičemž je třeba zhodnotit, zda smluvená výše smluvní pokuty není v tomto ohledu zbytečně vysoká, a tyto funkce by plnila i smluvní pokuta v mnohem menší výši (srovnání viz Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 33 Odo 890/2002, ve kterém Nejvyšší soud uvedl, že funkci preventivní i funkci sankční by plnila i nižší smluvní pokuta,

když prohlásil: „[m]á-li být smluvní pokuta z hlediska jejího souladu s dobrými mravy přiměřená funkcím, které má plnit, jeví se sjednaná výše smluvní pokuty v daném případě nepřiměřená. Jak funkci preventivní, tak i funkci sankční, by smluvní pokuta z hlediska společenských, kulturních a mravních norem (tzn. dobrých mravů) plnila i tehdy, byla-li by sjednána v několikanásobně nižší hodnotě (např. ve výši původně ujednaných 2 000 000 Kč); i tak by byla pro žalobkyni dostatečným stimulem ke splnění její povinnosti a dostatečnou sankcí pro případ, že jí nedostojí. Smluvní pokuta svou výší nezanedbatelně překračující smluvní pokutu, jejíž výši lze považovat za mravnou, již z rámce dobrých mravů vybočuje. Tato skutečnost se projevuje o to výrazněji, je-li sjednaná výše smluvní pokuty uvažována z pohledu její uhrazovací funkce. Pro naplnění této funkce smluvní pokuty je třeba, aby její výše představovala souhrn eventuelně v úvahu přicházejících škod, které lze v daném případě v důsledku porušení zajištěné povinnosti očekávat. Převyšuje-li však výrazně výši skutečně vzniklé škody, je výše smluvní pokuty nepřiměřená a ujednání o ní je pro rozpor s dobrými mravy neplatné“).

Přiměřeně vysoká smluvní pokuta tak musí představovat rozumně stanovenou mez a zároveň pohrůžku citelnou majetkovou sankcí pro případ, že dlužník nesplní svoji povinnost z hlavního závazkového vztahu. Sankce v tomto ohledu musí být dostatečně motivující k tomu, aby na sebe dlužník bral jen takové závazky, kterým může s vysokou pravděpodobností dostát a současně musí odpovídat okolnostem a podmínkám, za nichž na sebe dlužník bere závazek, a to včetně porovnání s celkovou výší úvěru, který má být smluvní pokutou zajištěn.

Doplňujícím kritériem pro posuzování přiměřenosti smluvní pokuty je existence dalších zajišťovacích prostředků pro případnou náhradu škody z porušené smluvní povinnosti, jako sjednání zástavního práva na nemovitostech dlužníka nebo ručitelský závazek třetí osoby.

Finanční arbitr v tomto ohledu sdílí názor Nejvyššího soudu České republiky vyjádřený v rozhodnutí ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. 33 Cdo 3072/2000, ve kterém soud judikoval následující: „[j]ak vyplývá ze skutkových zjištění učiněných v řízení před soudy obou stupňů, předmětem smlouvy o půjčce byla částka 400.000,- Kč, kterou se žalovaní zavázali vrátit žalobci i se smluvenými úroky, svůj závazek však splnili opožděně. Za situace, kdy pohledávka žalobce z této půjčky byla zajištěna zástavním právem k nemovitosti žalovaných a vedle toho ujednáním o smluvní pokutě ve výši 70.000,- Kč, respektive 91.000,- Kč za každý měsíc prodlení, tj. ve výši téměř trojnásobku půjčené částky za rok, je i podle názoru dovolacího soudu výkon práva žalobce na zaplacení smluvní pokuty, sjednané pro případ opožděného splnění závazku žalovaných, v rozporu s dobrými mravy ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.“ V posuzovaném případě tak Nejvyšší soud shledal nepřiměřenou smluvní pokutu, která činila částku 2.333,- Kč denně, tedy v procentuálním vyjádření zhruba 0,58 % denně z jistiny.

S ohledem na předmět sporu se finanční arbitr zabýval otázkou, zda smluvní pokuta není nepřiměřená k zajišťované povinnosti, a tudíž neplatná z důvodu rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 39 občanského zákoníku.

Instituce uzavřením Smlouvy o úvěru v čl. V. odst. 1 stejně jako uzavřením Smlouvy o zřízení zástavního práva na nemovitostech Navrhovatelky projevila svou vůli zajistit si plnění ze Smlouvy o úvěru a předejít vzniku potencionální škody.

8.6.1. Smluvní pokuta požadovaná Institucí ve výši 1.078.239 Kč

Smluvní pokuta naúčtovaná Institucí byla stanovena ve výši 0,2 % denně (resp. 73 % ročně) z dlužné částky, kterou představuje součet nesplacené výše jistiny a neuhrazené výše úroků z úvěru včetně úroků z úvěru *pro futuro*, a to pro případ prodlení s úhradou byť jedné pravidelné splátky úvěru, nebo pro případ prodlení s plněním celkové dlužné částky. Instituce současně

v řízení před finančním arbitrem neuvedla ani neprokázala, že by jí prodlením Navrhovatelky vznikla jakákoli škoda.

Vzhledem k absolutní neplatnosti ustanovení čl. IV odst. 3. a odst. 4 Smlouvy o úvěru, resp. skutečnosti, že nenastala v souladu s těmito ustanovením splatnost všech zbývajících neuhrazených splátek, nelze uvažovat o tom, že by Instituci vznikl nárok na smluvní pokutu ve výši 0,2 % denně z částky, kterou jako základ pro výpočet smluvní pokuty Instituce užila.

Finanční arbitr tudíž konstatuje, že Instituce si neoprávněně naučtovala na úkor Navrhovatelky smluvní pokutu ve výši 1.078.239,- Kč, resp. užila jako základ – dlužnou částku pro výpočet smluvní pokuty, částku, kterou vzhledem k platné právní úpravě ani platně sjednaným právům a povinnostem ze Smlouvy o úvěru nemohla, a tudíž Navrhovatelka není povinna Instituci smluvní pokutu ve výši 1.078.239,- Kč uhradit.

Finanční arbitr současně doplňuje, že takto Institucí stanovená smluvní pokuta, na základě které by byla Navrhovatelka povinna hradit v případě prodlení smluvní pokutu ve výši 0,2 % nikoliv z nesplacené jistiny úvěru, ale z celkové výše dlužné částky zahrnující i úroky z úvěru nejen za dobu jejich poskytnutí věřitelem, ale současně i úroky *pro futuro* do 23. 1. 2022, resp. za dobu po kterou Navrhovatelka těmito peněžními prostředky nedisponovala, je zcela zjevně nepřiměřená k celkové škodě, která by Instituci hrozila, když současně Instituce vznik jakékoli škody neuvedla ani neprokázala. Instituce při stanovení výše smluvní pokuty nezohlednila nejen kritérium potencionální výše škody a výše dlužné jistiny, od níž by se měla výše smluvní pokuty v procentuálním vyjádření odvíjet, ale také nezohlednila zajištění své pohledávky ze Smlouvy o úvěru prostřednictvím zástavního práva na nemovitostech Navrhovatelky na základě uzavření Smlouvy o zřízení zástavního práva.

K dalším funkcím smluvní pokuty, tedy funkci preventivní a sankční finanční arbitr současně podotýká, že smluvní pokuta v celkové výši 1.078.239 Kč, kterou Instituce požaduje po Navrhovatelce a která současně dosahuje výše 136,5 % poskytnuté částky, je zcela jistě nepřiměřená, když pro splnění těchto funkcí by stačila smluvní pokuta několikanásobně menší.

Finanční arbitr současně doplňuje, že k výši smluvní pokuty 0,5 % denně akceptované Nejvyšším soudem České republiky nelze v tomto přihlížet, neboť smluvní pokuta v takovéto výši je akceptovatelná za předpokladu, že je stanovena podílem z aktuální dlužné částky na jistině úvěru a nikoliv na částce obsahující kromě zbývajících výše jistiny současně nejen úroky z úvěru za dobu jejich poskytnutí věřitelem, ale i úroky *pro futuro*, resp. za dobu po kterou Navrhovatelka těmito peněžními prostředky nedisponovala (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 438/2005).

8.6.2. Smluvní pokuta za prodlení s plněním řádných splátek

S ohledem na provedené dokazování má finanční arbitr za prokázané, že Navrhovatelka uhradila v období od 21. 2. 2012 do 23. 10. 2012 Instituci celkem 9 splátek ve výši 12.745,- Kč, když splátku splatnou ke dni 23. 3. 2012 uhradila po splatnosti dne 26. 3. 2012, splátku splatnou dne 23. 4. 2012 uhradila po splatnosti dne 24. 4. 2013, splátku splatnou dne 23. 7. 2012 uhradila po splatnosti dne 24. 7. 2012 a splátku splatnou dne 23. 9. 2012 uhradila po splatnosti dne 24. 9. 2012. Z provedeného dokazování, stejně jako z tvrzení stran dále vyplývá, že dalším plněním Navrhovatelky byly až platby bezhotovostním převodem ze dne 28. 2. 2013 ve výši 762.840,- Kč a 39.441,38 Kč. Lze tedy shrnout, že v období do 24. 10. 2012 do 28. 2. 2013 Navrhovatelka neuhradila ničeho, resp. byla v prodlení s plněním 4 řádných splátek, a to ke dni 23. 11. 2012, 23. 12. 2012, 23. 1. 2013 a 23. 2. 2013.

Finanční arbitr tak podrobil posouzení přiměřenosti smluvní pokuty ve výši 0,2 % denně z dlužné částky, kterou představují splátky po splatnosti z hlediska jejího účelu a funkcím a uvážil o ní s ohledem na judikaturu a závěry výše uvedené následovně.

S ohledem na preventivní a sankční funkci smluvní pokuty finanční arbitr konstatuje, že takto stanovená výše smluvní pokuty je vzhledem k poměrům Navrhovatelky dostatečně motivující, tak aby Navrhovatelka splnila povinnost hradit splátky řádně a včas vyplývající z čl. IV. odst. 1 a odst. 2 Smlouvy o úvěru. Smluvní pokutu v této výši současně nelze považovat na nepřiměřenou v tom smyslu, že by pokuta mnohonásobně nižší (vzhledem k výši úvěru a jednotlivých splátek) dostatečným způsobem motivovala Navrhovatelku, aby plnila svou povinnost.

Finanční arbitr je toho názoru, že výše smluvní pokuty v porovnání s výší hrozící škody je v tomto případě přiměřená a v souladu se zákonem, když s ohledem na zajišťované povinnosti, tj. zajištění řádného hrazení splátek ze Smlouvy o úvěru, dosahuje výše 25,49 Kč denně za prodlení s plněním jedné splátky ve výši 12.745 Kč, resp. zhruba 6 % výše pravidelné splátky měsíčně.

Finanční arbitr závěrem konstatuje, že Navrhovatelka porušila povinnost jí převzatou v čl. IV. odst. 1 a odst. 2 Smlouvy o úvěru, a tudíž Instituci vzniklo právo v souladu s ustanovením v čl. V. odst. 3 Smlouvy o úvěru požadovat po Navrhovatelce zaplacení smluvní pokuty ve výši 5.378,39 Kč.

K ujednání o smluvní pokutě upravené v čl. V. odst. 1 Smlouvy o úvěru finanční arbitr shrnuje, že toto ujednání mezi Navrhovatelkou a Institucí není v rozporu s dobými mravy ve smyslu § 39 občanského zákoníku a tedy bylo platně sjednáno.

Finanční arbitr ovšem s ohledem na absolutní neplatnost ustanovení v čl. IV odst. 3 a odst. 4 současně doplňuje, že jako dlužnou částku, resp. předpoklad pro výpočet smluvní pokuty nelze považovat součet všech doposud neuhrazených splátek, když takto Institucí naučtovaná smluvní pokuta nemá zákonný ani smluvní podklad, a současně by byla zcela zjevně nepřiměřenou. Za dlužnou částku ve smyslu tohoto smluvního ujednání, jako částku určenou pro výpočet smluvní pokuty, lze považovat v případě trvání závazkového vztahu dlužné splátky po splatnosti.

8.7. Prorogační doložka podle čl. VIII. Smlouvy o úvěru

V článku VIII. Smlouvy o úvěru si smluvní strany pro případ, že by spor ze Smlouvy o úvěru rozhodoval soud, sjednaly podle § 89a občanského soudního řádu, místní příslušnost soudu tak, že namísto obecného soudu žalovaného je místně příslušný Okresní soud v Třebíči, popřípadě Krajský soud v Brně, pokud by byla dána věcná příslušnost krajského soudu.

Podle § 89a občanského soudního řádu účastníci řízení „ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti se mohou písemně dohodnout na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně, ledaže zákon stanoví příslušnost výlučnou“.

Vzhledem k tomu, že závazkový vztah ze Smlouvy o úvěru mezi Navrhovatelkou jako spotřebitelem a Institucí jako podnikatelem, není vztahem mezi podnikateli ve smyslu § 89a občanského soudního řádu, finanční arbitr konstatuje, že je toto ustanovení ve smyslu § 39 občanského zákoníku absolutně neplatné, neboť je v rozporu se zákonem (ke stejnému závěru dospěl i Nejvyšší soud České republiky např. ve svém rozhodnutí ze dne 25. 6. 2008 sp. zn. 4 Nd 226/2008).

8.8. Rozhodčí doložka podle čl. IX. Smlouvy o úvěru

V článku IX Smlouvy o úvěru si smluvní strany sjednaly pro případ vzniku majetkového sporu z této smlouvy nebo v souvislosti s ní projednání tohoto sporu v rozhodčím řízení.

Finanční arbitr je toho názoru, že pro posouzení platnosti rozhodčí doložky je třeba přiměřeně přihlídnout k ústavněprávním požadavkům na rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách, které vymezil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II ÚS 2164/10, ve kterém konstatoval, že *„aby mohla být rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách platně dojednána, v první řadě předpokládá transparentní a jednoznačná pravidla pro určení osoby rozhodce...Jde-li o ujednání v rámci spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí řízení obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo na místě v případě, kdy by se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva)“*. V nálezu je současně uvedeno, že *„ujednání o rozhodčí doložce ve spotřebitelské smlouvě lze z ústavněprávního hlediska připustit pouze za předpokladu, že podmínky ustavení rozhodce a dohodnuté podmínky procesního charakteru budou účastníkům řízení garantovat rovné zacházení, což ve vztahu spotřebitel – podnikatel znamená zvýšenou ochranu slabší strany, tj. spotřebitele a že dohodnutá procesní pravidla budou garantovat spravedlivé řízení, včetně možnosti přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, jak to umožňuje platný zákon o rozhodčím řízení“*. V posuzované věci ústavní soud zhodnotil, že rozhodčí doložka neumožňuje transparentní výběr rozhodce, když tento rozhodce měl být jmenován se seznamu, který vede rozhodčí společnost, jež nebyla stálým rozhodčím soudem, přičemž *„takový seznam rozhodců může být v okamžiku řešení sporu v rozhodčím řízení naprosto odlišný od seznamu v okamžiku uzavření rozhodčí doložky. Výběr rozhodce pak vůbec nemusí záviset na vůli účastníka, který se na daný subjekt obrací, nýbrž daleko více může být ovlivněn ze strany rozhodčí společnosti“*.

Finanční arbitr tak v kontextu výše uvedených požadavků na rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách podrobil zkoumání podmínky rozhodčího řízení uvedené v článku IX. Smlouvy o úvěru.

Podle odstavce prvního má spor rozhodovat jediný rozhodce vybraný ze seznamu advokátů nebo advokátních koncipientů, kterého jmenuje statutární orgán třetí osoby, kterou je ČMRS Consulting s.r.o. Finanční arbitr má za to, že takto vymezený způsob jmenování rozhodce neodpovídá kritériu transparentního jmenování rozhodující osoby, ze kterého má buď jednoznačně osoba rozhodce vyplývat, anebo musí být jednoznačně definovaný způsob jejího výběru. Seznam advokátů a advokátních koncipientů je v časově proměnlivý a nelze tudíž vymezit ani přibližně, kdo by měl být rozhodcem. Stejně tak osoba statutárního orgánu ČMRS Consulting s.r.o. se mohla v průběhu času změnit a Navrhovatelka jako spotřebitel tak fakticky nemá možnost ovlivnit, kdo by měl spor rozhodovat.

Podle odstavce druhého tohoto článku se smluvní strany současně dohodly ve smyslu § 19 zákona o rozhodčím řízení, že rozhodčí řízení se bude řídit předně pravidly uvedenými v odstavci 3 tohoto článku. V odstavci 4 je následně upraveno, že otázky rozhodčího řízení, které nejsou upraveny v předchozích ustanoveních, se řídí zákonem o rozhodčím řízení a přiměřeně občanským soudním řádem.

V odstavci třetím si pak smluvní strany zejména sjednaly, že místem rozhodčího řízení je sídlo ČMRS Consulting s.r.o., řízení má být vedeno pouze na základě písemných podkladů bez ústního jednání, po podání žaloby rozhodce vyrozumí žalovaného o podání žaloby, odešle mu kopii žaloby a předložených listinných důkazů a současně vyzve žalovaného, aby se ve lhůtě 10

dnů vyjádřil a předložil důkazy. Pro případ, že by se žalovaný ve lhůtě výše uvedené k výzvě rozhodce nevyjádřil či nepředložil důkazy k prokázání svých tvrzení, může rozhodce považovat skutečnosti uvedené v žalobě za nesporné.

Finanční arbitr je toho názoru, že procesní pravidla, kterými se řídí rozhodčí řízení, by se neměla odlišovat od procesních pravidel řízení soudního, s čímž dále souvisí zvýšené nároky na pravidla řízení, neboť Navrhovatelka je v postavení spotřebitele. V tomto ohledu pak nelze akceptovat, že pravidla uvedená v čl. IX odst. 2 definují rozhodčí řízení jako výlučně písemné, bez možnosti ústního jednání a Navrhovatelka nemá možnost podat proti rozhodčímu nálezu opravný prostředek, když dvojinstančnost rozhodčího řízení z čl. IX Smlouvy o úvěru výslovně nevyplývá a tento nedostatek nelze odstranit ani odkazem ve věcech smlouvou neupravených na zákon o rozhodčím řízení ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru, ve kterém povinnost přezkumu nebyla obligatorně stanovena ve smyslu § 27 zákona o rozhodčím řízení, ani odkazem na přiměřené užití občanského soudního řádu.

Místem rozhodčího řízení má být sídlo ČMRS Consulting s.r.o. ve městě Vsetín, které je vzdáleno přes 350 km od bydliště Navrhovatelky, kdy případný příjezd Navrhovatelky do místa konání rozhodčího řízení by vedl ke vzniku neopodstatněných a nepřiměřených nákladů na straně Navrhovatelky, ačkoliv jak bydliště Navrhovatelky, tak sídlo Instituce jsou v Praze, resp. několik desítek kilometrů od Prahy.

Za poškozující Navrhovatelku je třeba brát i další ujednání v čl. IX. odst. 3, podle kterého v případě, že se Navrhovatelka ve lhůtě 10 dnů nevyjádří k žalobě nebo nepředloží důkazy k prokázání svých tvrzení, může rozhodce považovat skutečnosti uvedené v žalobě jako nesporné, když takovýto postup je v rozporu se základními procesními pravidly chránícími práva a oprávněné zájmy žalovaných osob v soudním řízení, zejména s přihlédnutím ke krátké lhůtě pro vyjádření se k podané žalobě.

Rozhodčí doložka dále neobsahuje informaci o tom, na základě jakých zásad má být v rozhodčím řízení rozhodováno, resp. zda rozhodce bude spor rozhodovat podle zásady spravedlnosti nebo podle platného právního řádu České republiky. Tuto nejednoznačnost postupu přitom nelze odstranit ani odkazem ve věcech neupravených na zákon o rozhodčím řízení, který obligatorně neukládá rozhodci povinnost rozhodovat spor podle platného právního řádu ani subsidiárním odkazem na občanský soudní řád, jehož má být použito přiměřeně.

Finanční arbitr tedy s ohledem na výše uvedené je toho názoru, že rozhodčí řízení, tak jak je upraveno v čl. IX. Smlouvy o úvěru porušuje Navrhovatelčino právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., listiny základních práv a svobod, a tudíž je ujednání obsažené v čl. IX Smlouvy o úvěru absolutně neplatné, neboť je ve smyslu § 39 občanského zákoníku v rozporu se zákonem.

9. K výrokům rozhodnutí

S ohledem na výše uvedené finanční arbitr ve výroku I. toho nálezu určil, že ujednání čl. IV. odst. 3, čl. VIII. odst. 1 a čl. IX. Smlouvy o úvěru jsou absolutně neplatná podle § 39 občanského zákoníku pro rozpor se zákonem a ujednání čl. IV. odst. 4 je absolutně neplatné podle § 55 odst. 2 občanského zákoníku. Ve zbývající části pak finanční arbitr návrh Navrhovatelky zamítl tak, jak je uvedeno ve výroku II. tohoto nálezu.

Jelikož finanční arbitr v nálezu vyhověl Navrhovatelce, byť jen z části, ukládá v souladu s ustanovením § 17a zákona o finančním arbitrovi současně Instituci ve výroku III. tohoto nálezu sankci. Toto ustanovení stanoví výši ukládané sankce, která činí 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit Navrhovatelce, přičemž pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000,- Kč, je finanční arbitr povinen uložit sankci právě ve výši 15.000,- Kč. Sankci přitom finanční arbitr uloží i v případě, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Finanční arbitr proto v řízení uložil sankci v minimální výši 15.000,- Kč, neboť předmětem sporu bylo určení neplatnosti Smlouvy o úvěru, resp. jejích konkrétních ustanovení. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku tohoto nálezu.

Z výše uvedených důvodů tedy finanční arbitr rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u ě n í :

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 2. 6. 2014

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr